Розширити обрій буття. Відслонити завісу часу. Зазирнути в прийдешність. Такі палкі бажання .переповнювали серця всіх минулих поколінь, такі прагнення нуртують і в душах сучасників. Сподіваємося, що й грядущі онуки та правнуки не згасять в грудях вогонь Прометея, бо ж "Прометей" саме й означає — "Той, хто передбачає".

Проте якщо раніше прогностична думка формувалася у казці, міфі, билиці, притчі, то останнє століття — точніше від середини XIX до кінця XX віку озброїло мрійників багатомірним спорядженням наукового передбачення. Динамічна спіраль цивілізації стислася, звузилася, закрутилася зі скаженою швидкістю, і виникла небезпека так званого "футурологічного шоку", тобто катастрофічного, руйнівного зіткнення з майбутнім.

Це не марні побоювання. Навіть раптова поява рідної людини викликає іноді шок і хворобливе хвилювання. Що ж тоді говорити про несподівану появу на планеті цілком небувалих, невідомих явищ або істот?! Недарма К. Е. Ціолковський, розглядаючи питання про можливі контакти мислячих істот з далеких світів та мешканців Землі, слушно зауважував про небажані психологічні зрушення у непідготовлених душах незрілих розумово аборигенів планети. Він вважав, що при цьому можливі спалахи нових вірувань, містицизму, забобонів тощо.

Проте раніше чи пізніше настає мить, коли мисляча істота Землі має проломити планетарну шкаралупу, щоб вийти у зоряну сферу і народитися "громадянином Всесвіту" (за висловом Ціолковського). Повитухою у таких відповідальних пологах і покликана бути література мрії та передбачення фантастика. Підготувати свідомість юних поколінь до зіткнення з таємничим океаном буття, промоделювати можливі варіанти подій, навчити читачів мислити неупереджено й парадоксально, вільно й розкуто. Ще донедавна точилися суперечки про значення й призначення фантастики, і її, немов нерідну доньку в казках, намагалися запхати десь у запічок сучасної суспільної динаміки, дозволяючи "оспівувати" досягнення науки, технології або розважати

дітвору закрученими сюжетами з космічним антуражем. Останні ж десятиліття показали, що "географія фантастики" визначає навіть потужність наукового потенціалу країн, і нехтування цим жанром (або, скоріше, цією пансофічною літературою) призводить до деградації творчого мислення, до цілком конкретних втрат у підготовці спеціалістів з прогностичними здібностями, а відтак — у освоєнні терра інкогніта (невідомих континентів прийдешнього). Саме тому ми зобов'язані не лише звернути найпильнішу увагу на видання фантастичної літератури, а й створювати прогностичні об'єднання, клуби, групи, що спроможні будуть консолідувати мрійників, готувати новий рівень суспільного мислення. Це те, що вкрай нам необхідно в епоху багатомірної перебудови всіх сфер життя.

Що ж можна сказати про українську фантастику в цей тривожний час, коли у високості відлунюють всі дзвони неба й землі, коли до дії пробуджуються психогенетичні потенції найширших верств народу? Адже казкові джерела рідного краю так потужно нуртували впродовж тисячоліть, втішаючи та наснажуючи водограями радості і мрій численні покоління дітей та дорослих. Чи не замулилися ті криниці таємничої прийдешності на манівцях історичних перегонів?

Ось переді мною, книги, видані "Веселкою" останнім часом. "Непрохані гості" В.Головачова, "Зворотний зв'язок" І.Росоховатського, "Дьондюранг" О.Тесленка. Чи відслонюють ці книги бодай частково завісу часу, чи готують юних читачів до парадоксальних зустрічей з "шоковим" майбуттям?

"Непрохані гості" В.Головачова — своєрідний прогностичний прокол у двадцять третій вік. В цій повісті якраз і розглядається проблема футурологічного потрясіння при зустрічі з несподіванкою, з непроханим гостем, що з'явився з надрів часу перед оком наших нащадків. Потужний супертехнологічний монстр, створений якоюсь невідомою цивілізацією, мільярди літ дрімав на Марсі. В процесі очищення Землі, її околиць та довколишнього Космосу від мілітарних залишків минулого планети це чудисько люди пробудили і воно почало діяти: катастрофічні

наслідки такого "пробудження" змушують земних учених мобілізувати весь технічний та психологічний потенціал для усунення грізної небезпеки. За оволодіння потугою зоряного монстра змагаються різні сили, походження й значення котрих землянам теж неясне. Сам технічний дракон, названий "Демоном" або "Джином", свідомо не діє, він лише страхітлива зброя в руках повелителів, котрі дають йому алгоритм і програму дії. Не можна запевнити, що люди прийдешнього впоралися з "шоком" космічної несподіванки. Вся наука й технологія безсилі супроти "гостя", і треба застосувати відчайдушний "таран" типу Гастеллового тарана в бою з фашистськими літаками в сорок першому році...

Тут у мене, читача, виникає невдоволення ситуацією. "Любити й ненавидіти" — це з арсеналу минулого або ще недосконалого сучасного, коли ми діємо в умовах планетарного яйця, коли справа торкається, так би мовити, внутрісімейних, внутріземних проблем.

Та й то — досвід останніх років підвів нас до розуміння необхідності тверезого й зваженого підходу до розв'язання історичних вузлів. А що ж говорити про космоісторичні вузли, які можуть виникнути в прийдешньому? Проникати "крізь око Демона" в надра таємничого явища, маючи на озброєнні лише "любов" (очевидно, до людей) і "ненависть" (очевидно, до руйнівного гостя), це для високоосвічених онуків наших вельми наївно і недостойно. Чи не так ми діємо тепер, штурмуючи таємниці атомного ядра генетичних глибин та далеких світів, маючи в руках лише громіздкі важелі примітивних технозасобів, а в душі — несформовані чуття "любові" й "ненависті", навіть не усвідомлюючи, що вони означають — ті чуття, яка енергетика, які інстинкти їх породжують?

До чого я веду? Заперечую прогностичний погляд В.Головачова на можливі ситуації в прийдешньому? Аж ніякі Більше того, я вважаю, що ситуація, змодельовава автором для майбуття, ілюструє сучасну ситуацію. Хіба ми не пробудили такого ж самісінького "Демона", розпочавши використання ядерних сил, ще не відаючи як слід ні їхньої динаміки, ні їхнього місця у світобудові, ні їхнього значення в тому, що

філософія називає Цілістю Буття. Ми ввімкнули механізм, який не конструювали, ми ввійшли, як діти, в динамітний льох з заваленим смолоскипом, гадаючи, що той вогонь "науково" висвітлює таємницю наукових глибин, а насправді — ризикуючи щохвилини висадити в повітря себе й сам планетарний корабель, на якому пливемо в океані Всесвіту.

Тому я й кажу, що тенденція "тараном" усувати грядущі небезпеки "футурологічних шоків" неприйнятна і марна. Загалом схвалюючи вміння автора будувати динамічний сюжет, ставити важливі проблеми перед розумом читача, готувати його до справді драматичних конфліктів у майбутті, я закликаю його відповідальніше малювати картини того світу, де мають жити наші діти й онуки, озброювати їх не чорно-білим баченням, а райдужним спектром світовідчуття, допомогти нащадкам народитися не лише сміливими, мужніми дослідниками таємниць світу, а й тонкими, парадоксальними мислителями, здатними до несподіваних метаморфоз, здатних вивести мислячу істоту навіть з безнадійної ситуації.

Чи відчуваємо ми вищий психорівень жителів XXIII віку порівняно з сучасністю? Чи наявні переваги грядущого перед нинішнім станом суспільства?

(С) Видавництво "Веселка", 1988

Правда, є дві традиції (або навіть кілька) у фантастиці при зображенні людей наступної епохи. Наприклад, І.Єфремов малює в прийдешньому своєрідних титанів духу, розуму й чуття, навіть трохи холоднуватих порівняно з нами, піднесених на недосяжний рівень раціональності та вивершеності. А брати Стругацькі вважають, що навіть далекі нащадки будуть "майже такі самі", як ми, навіть діалоги тих далеких героїв будуються з допомогою сучасних стереотипів поведінки та спілкування ("Куди преш, ідіот?", "Що за бредятина?" тощо). Може, воно і "оригінально", "індивідуалізовано", проте не віриться, що віки минуть марно, що мова нащадків (а отже, мислення)

буде захаращена вульгаризмами та жаргоном. Бо хіба ж сенс і радість спілкування між людьми полягає в банальності та грубощах! Як на мене, то така радість і розкіш — у витонченості та високій духовності, і ми маємо сублімувати, вдосконалювати не лише техніку або науку, а й — насамперед — людську особистість, її духовну багатомірність і чутливість, її делікатність та культурну симфонічність. Тобто істота мисляча має не просто використовувати слова для інформаційних контактів, а буквально творити з них, як композитор зі звуків та акордів, мелодії єднання та саморозкриття. У древності прозвучало таємниче запитання, адресоване Синові Людському: "Куди грядеш?" Невже за кілька віків воно модифікується на "Куди преш?" Дуже сумна трансформація!

На щастя у В.Головачова до таких вульгаризмів не доходить, проте загальний рівень суспільства не відрізняється від сучасності і це дуже прикро. Дуже багато кнопок, пристроїв, засобів комфорту, транспорту (аж до трансміграції через простір і час), проте людинознавчий аспект дуже Відстає. Дуже полюбляють наші нащадки карате та інші види боротьби, нападу, чи оборони. Але ж це характерно лише для нинішнього соціуму при наявності великої маси злочинців та антагоністичних структур. Невже трьох віків недостатньо буде, щоб сформувати тип Гомо космікус — Людини зоряної, мудрої?

В.Головачов уміє зав'язувати інтригу, прекрасно знає тенденції розвою техніки та науки (в цьому він далеко не дилетант і може бути взірцем для багатьох фантастів), але слід йому розвивати саме людинознавчий аспект, щоб читачам закортіло жити поміж його героями, щоб вони, готуючись до появи нової техніки й науки, разом з тим готувалися до співжиття з людьми великодушними, високодуховними, мудрими, а отже й формували б себе відповідно до такого хвилюючого прогнозу. Бо якщо нагромадження найвищого енергопотенціалу та техноеволюції не відповідатиме стану примітивної нецікавої психосфери, то навіщо таке прийдешнє? Воно викликатиме нехіть до творчості, до наслідування, а отже — породить наслідки протилежні тим, що очікувалися.

В збірнику І.Росоховатського "Зворотний зв'язок" зустрічаємо низку оригінальних, майстерних фантастичних новел. Вони містив за думкою і зграбні за формою. Стиль письменника вироблений, розкутий, майже ніде не викликає заперечень. Автор не суне в тканину твору випадкових ідей та сюжетів, у нього все розраховано й продумано. Інша справа — чи завжди це доцільно...

В новелі "Пришельці з іншого часу" розповідається про зустріч земних людей з істотами іншого часового ритму, що в мільйони разів повільніший від нашого. Один з героїв, вважаючи таку істоту мертвою скульптурою, відколупує часточку ноги для аналізу. Це завдає болю істоті "іншого часу", але реакція на рану розгортається впродовж років, і лише чутливість іншого героя дозволяє збагатити те, що відбулося насправді.

Думка, закладена письменником у новелу, перевершує своєю глибиною поверховий задум сюжету. Висновки мають бути парадоксальні й багатомірні, особливо при виході людини з колиски Землі у світи Космосу та інших мірностей.

Справді, чи замислювалися ми про несумісність часових ритмів людини, скажімо, Зоряного космосу або навіть планети Землі, на якій живемо, від якої маємо тіло, життя, повітря, харч, домівку? Ми нещадно визискуємо рідну планету, катуємо, засмічуємо, видовбуємо глибинні надра, штовхаємо до деградації біосферу, гідросферу, атмосферу, вважаючи, що Земля — то речовинний агрегат, на поверхні якого ми виникли (випадково чи в результаті певних закономірностей). Але, привласнюючи собі прерогативи "розумності", ми заперечуємо можливість "розуму" цілої планети, ми відкидаємо навіть думку про те, що наша спільна Мати може мати чутливість. Така зарозумілість породила страшні результати, катастрофічні наслідки яких нам доведеться усувати, ой, як довго і болісно! Проте останні зрушення в житті нашого суспільства дозволяють сподіватися, що псевдонаукова зарозумілість буде потроху виживатися і ми збагнемо те, що колись говорив Ч. Дарвін: "Мертва мати не може породити живих дітей!" Тобто,

ми почнемо етавитися до Природи, до Землі, до Зоряної Безмірності, як до живої присутності, як до рідної світлиці, де нас Мати-Природа породила і чекає, щоб ми виросли чутливими синами, а не "освіченими" яничарами, котрі списами чи шаблями псевдопізнання розпанахують груди неньки...

Ось такі думки породжує таке простеньке нібито оповідання про "пришельців" з іншого часу. В таких несподіваних висновках сенс і вартість фантастики — сіяння зерен парадоксального мислення.

У новелі "Побачення" письменник малює хвилюючу зустріч мислячих істот Світу й Антисвіту. Прямий контакт неможливий, торкання речовини й антиречовини спричиняє взаємне знищення, анігіляцію. Разом з тим, понад страхітливою несумісністю між представниками полярних світів виникає місточок симпатії, взаєморозуміння. Кульмінацією такої симпатії є любов між хлопцем Землі Іллею та дівчиною з Антисвіту Анто. І коли виникла катастрофічна ситуація (кораблі не могли розійтися, їх неминуче притягувало один до одного, вихід був лише у тому, щоб потужним вибухом у центрі сфери відштовхнути зорельоти в різні боки), то лише Любов врятувала астронавтів: закохані вирішили анігілювати, злютувавшись вогняними обіймами, і цей потужний вихор дав змогу людям різних світів вернутися додому.

Любов у новелі постає над формою, над тілом. Любов як вищий прояв Єдності. Згадується Платонова легенда про Андрогіна, Правічну Цілу Людину, страхаючись якої, Зевс розділив її на дві половинки. І тепер половинки блукають по світу, шукаючи своїх відповідників, і, коли знаходять, зливаються у вогняному коханні, котре дає потугу для геніальних творень, подвигу, осяяння.

І.Росоховатський багато творів присвятив розробці проблеми так званих "сигомів" (синтетичний гомо — людина). Він їх виписує любовно, відчувається, що автор вірить у реальність та необхідність формування таких істот. Аргументація фантаста ясна: людина сучасного типу

недосконала по багатьох параметрах, вона нездатна ні вивчати космос безпосередньо, ні, тим більше, освоїти його. Конструювання "сигома", котрий зможе проникати навіть у атмосфери непридатних для життя планет, занурюватися в океани, не боятиметься високих температур, володітиме безліччю нових чуттів та рецепторів, диктується суворою необхідністю еволюції та розвою цивілізації.

Дозволю собі не згодитися з автором. І ось чому...

Людину недарма називали прадавні мудреці Мікрокосмосом, тобто Маленьким Всесвітом. В мислячій істоті Землі — інформаційна естафета всієї Еволюції Буття — від Першоатома, що дав початок Вселенському Джерелу, — до сучасного людства, котре виходить з планетарної колиски у зоряну путь. Хай нам здається власне тіло, почуття, розум нетривкими, тлінними, недосконалими, а іноді — хаотичними й недолугими, — проте все це вади зростання, це "вади" гусені, котра вже передчуває в собі сутність метелика, проте ще не стала ним. Ми носимо в собі суперечності й передчуття колосальних, титанічних метаморфоз, що розривають нас і не дають спокою. Тяжка доля — бути Людиною. Але й прекрасна! Покликання Людини — вражаюче: одухотворити Всесвіт променем Розуму й Любові. Хтось заперечить: адже вся історія Землі — то свідоцтво жорстокості й безумства. Правда! Але ж і свідоцтво любові, подвигу, жертовності, прагнення до гармонійного буття! І ці останні якості Людини Мислячої визначають динаміку Еволюції, а не нуртування руїнницьких ядерних сил. Тому не варто поспішати передавати естафету Розуму штучним істотам, хай навіть навдивовижу геніальним та суперталановитим. По-перше, "сигом" ніколи не підхопить естафети "Мікрокосмосу", бо він за будь-якої ситуації — лише якась грань, частка Людини, лише інструмент, що може вдосконалюватися безмежно, але віддзеркалити Всесвіт у всій безмежномірній глибині не здатний, бо в ньому відсутні корені Першотворення.

Отже, прерогатива вічної трансформації, вічного розвою належить лише Людині. Я переконаний, що наука прийдешнього впритул займатиметься саме цим аспектом пізнання: як вивести мислячу істоту

Землі на зоряний рівень буття. Не лише з допомогою апаратів, пристроїв, комп'ютерних аналогів "інтелекту", а безпосередньо, як колись виходили риби з води у повітряну стихію, стаючи цілком іншими істотами, торуючи шляхи для прийдешніх людей, для нас. Так станемо діяти і ми, сучасники, мріючи про грядущий вихід у небувалі сфери існування, муруючи підвалини для титанічних онуків та правнуків своїх.

Ця ж проблема наявна у творах О.Тесленка. Збірник фантастичних оповідань та повістей "Дьондюранг" містить багато любовних описів біокіберів прийдешнього світу, котрі незрівняно симпатичніші від людей. Така ніжність до штучних витворів (я недарма написав "любовний опис") заслуговує на увагу, спонукає до далекосяжних роздумів, проте, мені здається, у цьому є й прорахунок, що притаманний також І.Росоховатському. Правда, І.Росоховатський декларує симпатії до "сигомів" відверто, а у О.Тесленка ця тенденція десь в глибині, але загальний висновок один; живі люди в творах автора обмеженіші й жорстокіші, ніж біокібери. Вийшовши в Зоряний Космос, будуючи "ефірні міста", штучні планети, торуючи шляхи до далеких світів, люди втрачають найкращі земні почуття, національні ознаки, культурні традиції, індивідуалізацію, відчуття спорідненості з природою і т.д. А біокібери (на превеликий подив) зберегли те, що ностальгічно повинно вирувати в єстві, в генетичних глибинах людей та їхніх дітей. Досвід наших космонавтів показує, що людину непереможно тягне мати-Земля, що мисляча істота сучасного типу нездатна буде обійтися без материнської планети, стати зоряним космополітом (хіба що, справді, перетворить себе на "сигома", але навіщо ж це робити?). "Вийти повністю з земної колиски" (пророцтво Ціолковського) можемо лише тоді, коли ступимо в принципово нову сферу буття, коли станемо буквально "вакуумними істотами" (теж мрія Ціолковського), але то вже буде не Гомо Землі, а — Астрогомо, Зоряна Людина. А доки ми описуємо себе та своїх нащадків в образній системі сьогодення, треба сублімувати, витончувати всі якості, притаманні синам Адама до викінченості, до радісної гармонійності. Ми ще далеко не використали можливостей вдосконалення та еволюційної метаморфози, а тому й слід показувати юним читачам власних нащадків зоряного прийдешнього, як

істот мудрих, величних, доброзичливих, глибоких, різнобічно обдарованих. Хай будуть протиріччя, суперечки, парадокси, конфлікти, але хай все це буде титанічно, потужно, клично, цікаво! А то цікавими виявляються біокібери, а люди поряд з ними — тіні. Я розумію автора, така небезпека існує, тенденції наявні вже тепер, суть в тім, що така людина в космос не вийде! Вона просто не спроможна буде там працювати, діяти! Дух космосу особливий, він скоригує наші дії відповідно.

А взагалі — твори О.Тесленка відзначаються глибиною і людяністю, болем за нетлінними вартостями Життя, котрі нівелюються потоком технізації та космічної "урбанізації". З цієї точки зору прекрасна новела "Тату, про що ти думаєш?" Вона буквально дихає ароматами луків, лісу, дощу, вогню, вона переконлива за найвищим художнім критерієм. І введенням афоризму Геракліту про "вогненну основу світу" автор піднімає цю річ до вартостей надбуденних. Просто — і по-космічному масштабно!

Гарно виписаний образ "старого Джина" — мудрого біокібера, котрий при контакті з чужопланетними істотами діє зважено, саме "людяно", в той час, як люди поводять себе, як примітивні парубки. Може, автор має на увазі якісь глибинні наміри, але ж алгоритм Джина — то плід мислі та чуття людей! Отже, виходить, що люди втрачають своє найсуттєвіше, а роботи зберігають його? Невже фантаст вважає таке прийдешнє можливим? Люди готові навіть спопелити чужинців, а біокібер заперечує. Штучна мисляча істота виявляється ніби квінтесенцією мудрості людства, а живі його екземпляри діють, немов матроси капітана Кука на островах Полінезії. Тут, можливо, потрібна додаткова аргументація, чому фантаст ставить таку грізну проблему?

Дуже тепло, ніжно виписані біокібери жіночого роду — Фоліана, Русуля. Жаль, що О.Тесленко не приділив стільки уваги та любові "живим" жінкам. Його "біокіберих" можна полюбити, в них концентрується найлюдяніше, що вирізняє автор в своєму кредо. І все-таки... Навряд чи доцільно буде в прийдешньому конструювати штучних

людей "по образу і подобію" нас самих. Це породить безліч конфліктів і, зрештою, сформує нове рабовласницьке суспільство. До речі, це досить чітко читається в тканині повістей: біокібери буквально знемагають, жадаючи дії, творчості ("Дозвольте народитися"), а люди нечутливо й байдуже тримають їх під замком, як колись тримали гладіаторів або рабів, якщо в них не було потреби. І навіть тоді, коли біокібери приступають до своїх обов'язків, люди ставляться до них, як до приладів: відпрацював — геть на демонтаж! Будь-яке рабство завершується повстанням: це — закон. Повстати може навіть так звана "мертва природа", а живі біокібери, наділені розумом і чуттям, — тим більше. Грядуще може приготувати грізна сюрпризи необачним творцям новітніх гомункулів. Варто замислитися над цим, щоб не множити зайвих проблем.

Моя особиста думка така: біокіберів у прийдешньому конструювати навряд чи будуть (та ще й людиноподібних). В цьому відсутня потреба. Штучного "інтелекту" теж нема сенсу конструювати. Швидко діючі машини — інша справа! Це просто інтелектуальний важіль для блискавичних обчислень або реакцій у складних пристроях. Гадаю, що основний пафос грядущої думки буде віддано самій Людині з її ще нерозкритим світом душі й серця. Комп'ютери, машини, хитромудрі прилади — то лише риштування довкола титанічного метелика Розуму, котрий виростає в інкубаторі Землі для дивовижного польоту в таємничі глибини Космосу.

Хочеться відзначити філософічність оповідань та повістей О.Тесленка. Прочитані твори дають підстави говорити про те, що в українській фантасти ці зріє митець глибокий, оригінальний, перспективний.

І знову стоїть перед нами це сакраментальне запитання: чи вміємо ми відслонювати завісу часу? Чи здатні змалювати юним читачам вірогідну картину прийдешнього? Якою буде Україна завтра? Як розвиватимуться братерські народи в найближчому майбутті, в далекому грядущому? Що очікує нас в XXI столітті?

Я вважаю, що головне в прогностиці, фантастиці, футурології — то не стільки проблема технізації прийдешнього, скільки проблема гуманізації суспільного буття. Це — магістральний шлях мрії і перебудови суспільства.

Не людина для науки, техніки й культури, а наука, техніка й культура для людини, для її піднесення на новий щабель пізнання, самоусвідомлення, діяння. Ця тенденція визначає й конкретні плани та мрії по перебудові всіх ланок життя.

Бачу — наступні піввіку оновлять кохану Вітчизну до невпізнанності. І це оновлення не буде йти по шляху зовнішнього, показного, гігантоманського, як це було колись. Настане період (і вже настає!) якісної трансформації того, що вже досягнуто.

Зникне разюча відмінність між містом і селом. І станеться це не за рахунок механічного перенесення комунальних зручностей міста в село, а завдяки взаємному обміну кращими можливостями обох способів громадського життя. Село отримає зручні, світлі житла, першокласні магістралі, швидкісний суспільний транспорт, багаті бібліотеки.

Разом з тим воно збереже поетичну неповторність і простоту, що її так бракує в містах. Така благодійна метаморфоза зупинить недобрий процес відпливу молоді з села, де ще нема можливості повністю виявити свої творчі сили. Разом з тим це зупинить надмірне розширення міст, виникнення мегаполісів, дасть змогу подумати про повну зупинку урбанізації, а відтак про здійснення проекту "Едем" (формування планети-саду за висловом Максима Горького).

Будуть проведені титанічні роботи не відновленню та висадженню нових лісів, по збереженню унікальної краси Карпат, вчені уважно дослідять проблему Великого Дніпра, Великої Волги, зупинять численні варварські проекти так званого "загнуздання" природи, які ведуть до катастрофічних наслідків, до зміни режиму вод та грунтів, до

змертвіння гумусу й усієї біосфери. Завдяки дамбуванню вивільниться велика частина дніпровських лугів, які знову годуватимуть мільйонні гурти корів та іншої худоби.

З'являться нові машини, рушієм яких буде електромотор та водневе паливо. Ми повернемо своїм дітям та онукам чисте повітря, ліквідуємо шум, створимо умови для формування здорової людини.

Україна і братерські республіки матимуть у наступному сторіччі цілком нові джерела наукового пізнання. Маю на увазі розвій генетики, психології, інформатики, електроніки, мікробіологічної індустрії, антигравітації, парапсихології, всіх нових розділів знання, що лишень входять в свідомість людства, що тісно пов'язані з теорією відносності, з новими розділами космогонії, антропогонії, з практичними потребами зореплавання, здатними революціонізувати світ до невпізнанності. Проте найбільше уваги прогностика має приділяти, як ми вже зауважували, дітям, новим поколінням, бо у виборі кращих педагогічних методів, найгармошйніших шляхів виховання втаємничено найжиттєвіше зерно нашого майбуття.

Людина завтра — це розкутий Прометей, що понесе вогонь Земної Любові у Зоряний Вінець Кільця Розуму, про що мріяв великий фантаст Іван Єфремов.

Тій урочистій ході я не бачу завершення. Яка ж чарівна доля — бути фантастом, мрійником, щоб подарувати дітям вашим бодай іскру радості, співучасті в муруванні Храму Майбуття.

Олесь Бердник